

Др Борко Михајловић доцент
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу

УДК: 366.542(4-672EU)
DOI: 10.46793/XXIV-10.341M

ШТА НАМ ДОНОСИ „НОВИ ДОГОВОР“ О ПРАВИМА ПОТРОШАЧА?*

Резиме

Током 2017. године Европска унија је спровела редовну проверу усклађености прописа потрошачког права са сврхом којој они служе. Током те провере, а након детаљне анализе и евалуације бројних прописа потрошачког права, коју су спровели водећи стручњаци потрошачког права држава чланица ЕУ, дошло се до закључка да су правила европског потрошачког права подесна за сврху којој служе, али да постоји потреба за побољшањем њихове примене и санкционисања понашања која нарушавају интересе потрошача. Зато је Европска комисија, априла 2018. године, објавила спровођење нове реформе потрошачког права ЕУ, симболичног назива „Нови договор о правима потрошача“. Предмет овог рада управо су циљеви и разлози усвајања „Новог договора“, као и новине које доносе законодавни предлози проишли из нове реформе потрошачког права ЕУ.

Кључне речи: потрошачко право ЕУ, потрошач, непоштена пословна пракса, Директива о правима потрошача, заштита колективних интереса потрошача.

1. Увод

Принцип заштите права потрошача у праву Европске уније (у даљем тексту: ЕУ) представља један од основних принципа на којима почива функционисање унутрашњег тржишта ЕУ. Уговор о Европској унији,¹ Уговор о функционисању Европске уније,² као и Повеља ЕУ о основним правима³

---

* Рад је написан у оквиру пројекта Правног факултета Универзитета у Крагујевцу „XXI век – век услуга и Услужног права“, бр. 179012 који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ The Treaty on European Union (Уговор о Европској унији), *Official Journal of the European Union*, С 326/13, чл. 114.

² The Treaty on the Functioning of European Union (Уговор о функционисању Европске уније), *Official Journal of the European Union*, С 326/47, чл. 169.

наглашавају потребу постојања високог нивоа заштите права потрошача. Полазећи од ових принципа, надлежни органи ЕУ, као и државе чланице допринели су својим бројним законодавним и другим активностима остваривању тог принципа, његовом оснаживању и укоренивању његовог значаја у свести свих учесника на тржишту. ЕУ константно, већ деценијама,⁴ доноси бројне прописе у области заштите потрошача, који су резултирали системом заштите потрошача који се сматра најразвијенијим, најснажнијим, најповољнијим по потрошаче на читавом свету.⁵ Правила о заштити потрошача од непоштене пословне праксе, неправичних уговорних одредаба, право потрошача на одустанак од уговора (право на „покајање“), посебна заштита потрошача у области туризма само су нека од правила и области у којима су прописи ЕУ остварили утицај на свакодневни живот потрошача широм ЕУ, али и ван ње. Развој потрошачког права ЕУ утиче и на правни положај потрошача у Србији, који је последњих година, иако још увек није на задовољавајућем нивоу, значајно унапређен.⁶

Током 2017. године ЕУ је спровела редовну проверу усклађености прописа потрошачког права са сврхом којој они служе.⁷ Током те провере, а након детаљне анализе и евалуације бројних прописа потрошачког права, коју су спровели водећи стручњаци потрошачког права држава чланица ЕУ, дошло се до закључка да су правила европског потрошачког права подесна за сврху којој служе, али да постоји потреба за побољшањем њихове примене и санкционисања понашања која нарушавају интересе потрошача. Та потреба посебно је уочена након *Dieselgate* скандала (када су одређени произвођачи аутомобила у возила уграђивали технологију за варање на испитивањима емисија штетних гасова), чије последице су погодили мноштво потрошача широм ЕУ. Из тих разлога, Европска комисија, на челу са бившим председником Жан Клод Јункером, објавила је априла 2018. године спровођење нове реформе потрошачког права ЕУ, симболичног назива „Нови договор о правима потрошача“ („нове погодности за потрошаче“, енг. *New Deal for Consumers*). Предмет овог рада управо су циљеви и разлози усвајања „Новог

---

³ Charter of Fundamental Rights of European Union (Повеља о основним правима Европске уније), *Official Journal of European Communities*, С 364/1, чл. 38.

⁴ О развоју заштите потрошача у ЕУ види: Weatherill, S., *EU Consumer Law and Policy*, Cheltenham, Northampton, 2013, стр. 1-28; Вујисић, Д., *Заштита потрошача у праву Европске уније и праву Србије*, Право и привреда, бр. 7-9/2011, стр. 198-203.

⁵ European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, and the European Economic and Social Committee*, Brussels, 2018, стр. 1. (доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1573718927782&uri=CELEX%3A52018D0183>, 07.12.2019.)

⁶ Види: Вујисић, Д., *Потрошач као субјект правне заштите*, Право и привреда, бр. 4-6/2013, стр. 328-341.

⁷ Подаци о провери усклађености доступни су на: https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=59332, 07.12.2019.

договора“, као и новине које доносе законодавни предлози произашли из нове реформе потрошачког права ЕУ. Потреба за анализом те реформе постаје још израженија због актуелне реформе српског потрошачког права, чији је очекивани резултат нови Закон о заштити потрошача Републике Србије.

2. Циљеви „Новог договора“ о правима потрошача

Основни разлози за спровођење и циљеви реформе потрошачког права ЕУ произилазе из резултата до којих се дошло провером усклађености потрошачког права ЕУ са његовом основном сврхом. Основни разлози за спровођење реформе су недовољно ефикасни механизми заштите права потрошача у случајевима злоупотреба великих размера и проузроковања штете огромном броју потрошача, што је најбоље показао већ поменути *Dieselgate* скандал, али и распрострањени случајеви уговарања неправичних уговорних одредаба од стране банака у уговорима о хипотеци, као и чињеница да недовољна информисаност и едукација потрошача и даље, и поред бројних и честих напора учињених у циљу превазилажења тог проблема, представљају значајну препреку за остваривање права потрошача.⁸ Важан разлог, посебно са аспекта потрошача из мање развијених земаља ЕУ и земаља кандидата за чланство, је све израженији проблем „двоструких стандарда“ квалитета производа. Двоструки стандарди подразумевају производе исте компаније или брэнда који имају исту ознаку и исту цену, али различит квалитет у развијенијим и мање развијеним земљама.

Основни циљеви спровођења реформе „Нови договор о правима потрошача“ су: модернизација постојећих правила и уклањање недостатака у постојећој правној регулативи у области заштите потрошача; пружање потрошачима бољих могућности правне заштите, као и подстицање делотворног извршавања прописа и боље сарадње органа јавне власти на праведном и сигурном јединственом тржишту; побољшање сарадње с партнерским земљама изван ЕУ; обезбеђивање једнаког поступања према потрошачима на јединственом тржишту и стварање гаранција да су национални надлежни органи овлашћени за сузбијање свих проблема са „двоструким стандардима квалитета“ потрошачких производа; побољшање комуникације и изградња капацитета како би потрошачи постали свеснији својих права, као и пружање помоћи трговцима, посебно малим и средњим привредним друштвима, да лакше испуњавају своје обавезе; разматрање будућих изазова у подручју политике заштите потрошача у привредном и технолошком окружењу које се брзо развија.⁹

⁸ European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, and the European Economic and Social Committee*, Brussels, 2018, стр. 2-3.

⁹ Исто, стр. 3-4.

У циљу постизања наведених циљева анализираном реформом предлажу се извесне измене законодавног оквира, као и низ незаконодавних мера. Законодавне мере чине два предлога директива: Предлог директиве о измени Директиве Савета бр. 93/13/ЕЕЗ, Директиве 98/6/ЕЗ, Директиве 2005/29/ЕЗ и Директиве 2011/83 у погледу бољег извршавања и модернизације правила ЕУ о заштити потрошача (у даљем тексту: Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача)¹⁰ и Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача и стављању изван снаге Директиве бр. 2009/22/ЕЗ (у даљем тексту: Предлог директиве о репрезентативним тужбама).¹¹

3. Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача

Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача има за циљ измену четири потрошачке директиве посвећене заштити економских интереса потрошача. Веће измене предложене су у вези са Директивом о непоштеним пословним праксама¹² и Директивом о правима потрошача,¹³ док су мање измене, и то само поводом санкција за кршење права потрошача, предложене у вези са Директивом о неправичним уговорним одредбама¹⁴ и Директивом о истицању цена.¹⁵ Анализираним предлогом врше се следеће измене: предвиђене су ефикасније,

---

¹⁰ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993, Directive 98/6/EC of the European Parliament and of the Council, Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council and Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council as regards better enforcement and modernisation of EU consumer protection rules, *Official Journal of the European Union*, COM(2018) 185 final.

¹¹ Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on representative actions for the protection of the collective interests of consumers, and repealing Directive 2009/22/EC, COM(2018) 184 final.

¹² Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council on Unfair Commercial Practices, *Official Journal of the European Union*, L 149/22.

¹³ Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights, amending Council Directive 93/13/EEC and Directive 1999/44/EC of the European Parliament and of the Council and repealing Council Directive 85/577/EEC and Directive 97/7/EC of the European Parliament and of the Council, *Official Journal of the European Union*, L 304/64.

¹⁴ Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts, *Official Journal of the European Union*, L 95/29.

¹⁵ Directive 98/6/EC of the European Parliament and of the Council of 16 February 1998 on consumer protection in the indication of the prices of products offered to consumers, *Official Journal of the European Union*, L 80/27.

пропорционалније и одвраћајуће санкције за раширене прекограничне повреде; уводи се право потрошача на појединачна правна средства; обезбеђује се већа транспарентност за потрошаче на *online* тржиштима; проширује се заштита потрошача у погледу дигиталних услуга; уклањају се неке регулаторне препреке за пословање привредних друштава и предузетника; врши се појашњење слободе држава чланица у доношењу правила о одређеним аспектима продаје изван пословних просторија, као и појашњење правила о обматујућем маркетингу производа „двоструког квалитета“.¹⁶

Најзначајније измене Директиве о непоштеним пословним праксама односе се на увођење појединачних правних средстава за потрошаче и на строже санкционисање непоштене пословне праксе. Када је реч о појединачним правним средствима, Предлогом Директиве предвиђено је да државе чланице треба да обезбеде постојање појединачних правних средстава како уговорне тако и вануговорне природе. Предлогом су изричито предвиђени право потрошача на једностранни раскид уговора, као и право на накнаду штете.¹⁷ Увођење нових права суштински не представља велику промену јер су потрошачи и до сада могли да остварују право на раскид уговора и право на накнаду штете на основу општих правила уговорног права (онда када је непоштена пословна пракса повезана са закључењем или испуњењем уговора). Када је реч о строжем санкционисању непоштене пословне праксе, предложене су суштинске измене чл. 13 Директиве о непоштеним пословним праксама. Измене се састоје у прописивању јасних критеријума које надлежни суд или орган управе треба да размотри приликом одлучивања о санкцији за непоштену пословну праксу. Ти критеријуми су: природа, тежина и трајање или временски ефекти повреде; број погођених потрошача, укључујући оне у другим државама чланицама; свака активност коју је трговац предузео како би ублажио или отклонио штету коју су потрошачи претрпели; ако је то прикладно, да ли је повреда почињена намерно или из нехата; све претходне повреде које је трговац починио; финансијска добит коју је трговац остварио или губици које је избегао због повреде; сви остали отежавајући или олакшавајући фактори примењиви на околности случаја.¹⁸ Ако је санкција коју треба изрећи новчана казна, при утврђивању њеног износа у обзир се узимају годишњи промет трговца који је починио повреду, као и новчане казне које су за исте или сличне повреде Директиве изречене у другим државама чланицама. На крају, као посебно тешка и озбиљна санкција за повреде које имају утицаја на већи број потрошача и које имају „комунитарну“ димензију прописана је

¹⁶ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача (образложење), стр. 2-3.

¹⁷ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 1 ст. 4.

¹⁸ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 1 ст. 5.

могућност наметање новчане казне у максималном износу од 4% годишњег промета трговца у држави чланици или државама чланицама у којима је повреда учињена.¹⁹

Поред измена у погледу правних средстава која су на располагању потрошачима и санкција за непоштenu пословну праксу, предложене су измене и у погледу подручја примене Директиве, „двоструких стандарда квалитета“ производа и проширења тзв. црне листе непоштене пословне праксе. Подручје примене Директиве је проширено тако што је државама чланица остављена могућност да усвоје одредбе за заштиту законитих интереса потрошача у погледу насртљиве или обмањујуће маркетиншке или продајне праксе у контексту незатражених посета трговца потрошачевем дому, или комерцијалних излета које трговац организује с циљем или последицом промоције или продаје производа потрошачима под условом да су такве одредбе оправдане на основу јавног поретка или заштите поштовања приватног живота.²⁰ У циљу сузбијања пословне праксе великих компанија да продају производе и услуге различитог квалитета у развијеним и мање развијеним земљама Предлогом директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача прописан је нови облик обмањујуће пословне праксе. Обмањујућа пословна пракса постоји ако трговац, узимајући у обзир све околности конкретног случаја, наводи или прети да наведе просечног потрошача да донесе економску одлуку коју иначе не би донео, тако што ставља на тржиште неки производ уз тврдњу да је идентичан истом производу који је стављен на тржиште у неколико других држава чланица, а који се притом од њега знатно разликује по саставу или обележјима.²¹ Када је реч о скривеном оглашавању, потрошачи који употребљавају дигиталне апликације попут *online* тржишта, алата за поређење и сл. очекују „природне“ или „органске“ резултате претрага утемељене на релевантности за њихов упит, а не на плаћању трећих страна. Међутим, како је истакнуто и у Водичу за примену Директиве о непоштеним пословним праксама из 2016. године,²² одређени резултати претраге често садрже „плаћени пласман“, када треће стране плаћају за виши положај или „плаћено уврштавање“, када треће стране плаћају уврштавање на попис резултата претраге. Плаћени пласман и плаћено уврштавање често уопште нису назначени или су назначени само на двосмислен начин који потрошачи не могу јасно разлучити. Зато је црна листа

---

¹⁹ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 1 ст. 5.

²⁰ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 1 ст. 1.

²¹ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 1 ст. 2.

²² European Commission, *Guidance on the implementation/application of Directive 2005/29/ec on unfair commercial practices*, Brussels, 2016, SWD(2016) 163 final.

непоштене пословне праксе проширена, па се непоштеном пословном праксом у сваком случају, без потребе за доказивањем општих услова из генералне клаузуле непоштене пословне праксе или „мале“ генералне клаузуле обмањујуће пословне праксе²³ сматра коришћење уредничког садржаја у медијима или пружање информација у облику резултата претраживања на *online* упит потрошача ради промоције производа коју је трговац платио, а да то није јасно назначено у садржају или резултатима претраживања, односно сликама или звуковима које потрошач може јасно препознати.²⁴

Међу бројним предложеним изменама Директиве о правима потрошача, својим значајем издвајају се следеће измене: проширење дефиниције уговора о услугама на дигиталне услуге и на уговор о пружању дигиталних услуга; дефинисање дигиталне услуге и уговора о пружању дигиталних услуга; прописивање додатних захтева у погледу информисања потрошача на *online* тржишту; прописивање строжих санкција за повреду права потрошача гарантованих Директивом о правима потрошача.

Измене чл. 2. Директиве о правима потрошача доносе додатне дефиниције дигиталног садржаја и дигиталних услуга те одговарајућих уговора за испоруку тих производа, које су усклађене с дефиницијама из Директиве о дигиталном садржају.²⁵ Предлогом се проширује примена Директиве о правима потрошача на дигиталне услуге које потрошачи не плаћају у новцу него достављањем личних података, а у које се убрајају складиштење података у „облаку“, друштвени медији и налози електронске поште. С обзиром на све већу економску вредност личних података те услуге не би требало сматрати „бесплатним“. Потрошачи би стога требало да имају једнако право на предуговорно информисање и на отказивање уговора током рока за одустанак од 14 дана без обзира на то плаћају ли услугу у новцу или достављањем личних података.²⁶ Предлогом директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, уговор о пружању дигиталних услуга дефинисан је као уговор којим трговац пружа или се обавезује да пружи дигиталну услугу потрошачу, а потрошач плаћа или се обавезује да плати цену.²⁷ Дефиниција обухвата и уговоре према којима потрошач даје или се

---

²³ О правном режиму непоштене пословне праксе види: Collins, H., *Harmonization by example: European Laws against unfair commercial practices*, *The Modern Law Review*, бр. 1/2010, стр. 97-98.

²⁴ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 1 ст. 6.

²⁵ Directive EU 2019/770 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2019 on certain aspects concerning contracts for the supply of digital content and digital services, *Official Journal of the European Union*,

²⁶ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача (образложење), стр. 19.

²⁷ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 2 ст. 1.

обавезује дати личне податке трговцу, осим у случајевима у којима трговац личне податке добијене од потрошача обрађује искључиво за потребе испоруке дигиталне услуге или у сврху испуњавања законских обавеза којима подлеже и те податке не обрађује ни у коју другу сврху.

При посети *online* тржиштима потрошачи су изложени различитим понудама трећих добављача који обављају продају на *online* тржишту (те понудама самог *online* тржишта). Потрошачи не знају увек на који се начин утврђује поредак понуда истакнутих на *online* тржишту и од кога купују (од професионалног трговца или других потрошача).²⁸ Многи су потрошачи под утиском да купују од *online* тржишта те да стога склапају уговор с њиме, што не мора бити случај. Могуће је и да купују робу од другог потрошача, што за последицу има непримену правила о заштити потрошача, на која се купац ослонио приликом закључивања уговора. Анализираним Предлогом у Директиву о правима потрошача уведе се додатни захтеви у погледу информисања којима се *online* тржишта обавезују на јасно информисање потрошача о следећем: (а) главним параметрима на основу којих се утврђује поредак понуда; (б) склапа ли се уговор с трговцем или појединцем; (в) примењује ли се законодавство о заштити потрошача; (г) који је трговац (трећи добављач или *online* тржиште) одговоран за обезбеђење права потрошача у односу на уговор (попут права на одустанак или законске гаранције).²⁹

Предложеним изменама Директиве о правима потрошача трговцима се даје већа флексибилност у одабиру најпримеренијег средства комуникације с потрошачима, чиме се доприноси смањењу регулаторних препрека за пословање трговаца, што је, такође, један од прокламованих циљева „Новог договора о потрошачима“. Тако се трговцима омогућава да се служе новим средствима *online* комуникације уместо традиционалном електронском поштом, попут *online* образаца или „соба за разговор“ (*chat*), под условом да потрошач може похранити комуникацију с трговцем.³⁰ Предлогом се уклањају и две посебне обавезе трговца које се односе на право на одустанак у року од 14 дана, а које су се показале као несразмерно оптерећење. Прва обавеза јесте обавеза трговца да прихвати право на одустанак чак и када је потрошач употребљавао наручену робу уместо да ју је само испробао на исти начин на који би то учинио у традиционалној трговини. Друга обавеза јесте обавеза

---

²⁸ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача (образложење), стр. 19.

²⁹ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 2 ст. 4.

³⁰ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 2 ст. 3.

трговца да изврши повраћај новца чак и пре него што од потрошача прими враћену робу.³¹

Када је реч о строжем санкционисању повреда права потрошача гарантованих Директивом о правима потрошача, предложене измене садрже исте критеријуме за утврђивање врсте и висине санкције који су изложени у оквиру излагања о санкционисању непоштене пословне праксе.³² Такође, исте те санкције представљају и једину предложену измену Директиве о неправичним уговорним одредбама и Директиве о истицању цена.³³

4. Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача

За разлику од Предлога директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача који за циљ има измене четири постојеће директиве, Предлог директиве о репрезентативним тужбама доноси потпуно нову директиву, која би требало да заузме место Директиве о забранама из 2009. године.³⁴ Предлог директиве о репрезентативним тужбама бави се питањем заштите колективних интереса потрошача и доноси корените промене у систему колективне заштите потрошача у ЕУ. Најзначајније новине у односу на важећу Директиву о забранама су: проширење подручја примене правила о заштити колективних интереса потрошача, увођење две врсте тужби за заштиту колективних интереса потрошача, јасније дефинисање квалификованих ентитета овлашћених за покретање поступка заштите колективних интереса потрошача и успостављање јасних правила о финансирању квалификованих ентитета и спорова за заштиту колективних интереса потрошача које ти ентитети воде.³⁵

Предлогом директиве је, најпре, дефинисан појам колективног интереса потрошача као интерес већег броја потрошача.³⁶ Потом је прописано да тужбе за заштиту колективних интереса потрошача могу да поднесу квалификовани ентитети, који су унапред одређени за ту сврху од стране држава чланица и

³¹ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача (образложење), стр. 19-20.

³² Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 2 ст. 10.

³³ Предлог директиве о бољем извршавању и модернизацији правила ЕУ о заштити потрошача, чл. 3. и чл. 4.

³⁴ Directive 2009/22/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2009 on injunctions for the protection of consumers' interests, *Official Journal of the European Union*, L 110/30.

³⁵ О циљевима види: Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача (образложење), стр. 2-4.

³⁶ Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача, чл. 3(3).

који су у том смислу део листе ентитета која је објављена у свакој држави чланици.³⁷ Предлогом директиве прописана су и три критеријума којима држава чланице треба да се воде приликом додељивања статута квалификованог ентитета некој организацији, при чему је предност индиректно дата удружењима потрошача и независним јавним телима. Ти критеријуми су: законито оснивање у складу са правом државе чланице; постојање легитимног интереса у осигуравању поштовања одредаба права ЕУ обухваћеног Директивом; непрофитни карактер организације.³⁸

Предложеном директивом о репрезентативним тужбама остављена је слобода државама чланица да се одреде за један од два основна модела заштите колективних интереса потрошача: судски или управно-правни.³⁹ Предуслов за покретање поступка од стране конкретног ентитета је постојање непосредне повезаности између основних циљева тог ентитета и права додељених прописима ЕУ који су наводно повређени у конкретном случају. Тужбом за заштиту колективног интереса потрошача квалификовани ентитети могу захтевати: усвајање налога као привремене мере за заустављање праксе или, ако пракса још није спроведена, али је предстојећа, за забрану те праксе; усвајање налога којим се утврђује да пракса представља кршење закона и, ако је то неопходно, заустављање праксе или, ако пракса још није спроведена, али је предстојећа, налог за забрану праксе.⁴⁰ Како би тражили доношење наведених налога, квалификовани ентитети не морају добити овлашћење појединачних потрошача чији су интереси повређени или угрожени, или доставити доказ о стварном губитку или штети коју је претрпео дотични потрошач, или о намери или немару трговца. Поред налога за престанак или забрану спорне праксе трговаца, Предлогом директиве о репрезентативним тужбама предвиђена је обавеза држава чланица да гарантују право квалификованих ентитета да поднесу тужбу за отклањање даљих последица повреде. У том смислу, државе чланице гарантују да су квалификовани ентитети овлашћени за подношење репрезентативних тужби у сврху добијања налога за правну заштиту којим се трговац обавезује да, између осталог, осигура накнаду, поправку, замену, смањење цене, раскид уговора или повраћај плаћене цене, у зависности од околности случаја.⁴¹ У том случају држава чланица може захтевати овлашћење појединачних потрошача чији су интереси

---

³⁷ Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача, чл. 4 ст. 1.

³⁸ Исто.

³⁹ О моделима заштите колективних интереса потрошача види: Бабовић, Б., *Заштита колективних интереса потрошача*, Анали Правног факултета у Београду, бр. 2/2014, стр. 220-223.

⁴⁰ Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача, чл. 5 ст. 2.

⁴¹ Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача, чл. 6 ст. 1.

повређени или угрожени пре доношења деклараторне одлуке или издавања налога за правну заштиту.

Када је реч о финансирању квалификованих ентитета, односно поступака за заштиту колективних интереса потрошача, које они покрећу, прописано је да је квалификовани ентитет који тражи правну заштиту у раној фази поступка дужан да наведе извор средстава које употребљава за своје деловање уопштено и средстава које користи за подношење конкретних тужби.⁴² Ентитет мора доказати да има довољно финансијских средстава да заступа најбоље интересе потрошача и за покривање трошкова у случају неуспеха тужбе. Државе чланице дужне су гарантовати да је, у предметима у којима репрезентативну тужбу за правну заштиту финансира трећа страна, тој трећој страни забрањено: а) да утиче на квалификовани ентитет у контексту репрезентативне тужбе, укључујући и утицај у погледу нагодби; б) да пружа финансирање репрезентативне тужбе против туженог који представља конкуренцију лицу које је осигурало средства или против туженог од којег зависи лице које је осигурало средства.⁴³

5. Закључак

Реформа потрошачког права ЕУ („нови договор“ о правима потрошача), чији је почетак објављен априла 2018. године, представља потенцијално значајан корак ка ефикаснијој и једноставнијој примени правила потрошачког права. Реформа доноси предлоге законодавних измена у вези са неким од најзначајнијих потрошачких директива. Оно што је заједничко за два законодавна предлога произашла из те реформе је њихова тежња за поједностављењем положаја потрошача чија су права повређена или угрожена и стављањем на располагање том потрошачу нових правних средстава за отклањање последица настале повреде. Ефекат реформе биће могуће проценити тек након евентуалног усвајања законодавних предлога који су били предмет овог рада. На брзину и могућност њиховог усвајања утицаће свакако и недавна промена састава Европске комисије, која може да доведе и до промене приоритета у области потрошачког права. Посебно је контроверзно усвајање Предлога директиве о репрезентативним тужбама због анализираних увођења права на подношење тужбе за накнаду штете настале повредом колективних интереса потрошача.

Када је реч о утицају реформе која је била предмет овог рада на српско право у овом тренутку, целисходно би било већ сада, у контексту припрема новог Закона о заштити потрошача, уважити неке од решења које нам доноси

---

⁴² Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача, чл. 7 ст. 1.

⁴³ Предлог директиве о репрезентативним тужбама за заштиту колективних интереса потрошача, чл. 7 ст. 2.

„нови договор“, а које можемо сматрати корисним и прикладним за домаће право. Ту првенствено мислимо на потребу строжег санкционисања непоштене пословне праксе и уговарања неправичних уговорних одредаба, али и на проширење тзв. црне листе непоштене пословне праксе обликом обмањујуће праксе који се односи на „двоструке стандарде“ квалитета производа, што је за нашу земљу посебно значајно, имајући у виду пословну праксу продаје роба и услуга нижег квалитета у односу на исту робу и услуге на тржиштима развијених земаља ЕУ, а коју спроводе поједини трговци.

*Borko Mihajlović, Ph.D., Assistant Professor
Faculty of Law, University of Kragujevac*

WHAT BRINGS TO US THE “NEW DEAL FOR CONSUMERS”?

Summary

In 2017, the European Union conducted ordinary fitness check of the rules on consumer law for the purpose they serve. During this fitness check, and after thorough analysis and evaluation of numerous consumer law provisions, which was conducted by the leading consumer law experts from the EU Member States, the conclusion was reached that EU consumer law rules are generally fit for the purpose they serve, as well as that there is a room for enhancement of application and enforcement of these rules. For that reason, the European Commission announced in April 2018 the new reform of EU consumer law, symbolically entitled “New Deal for Consumers”. The subject of this paper are the goals and reasons for the adoption of “New Deal”, as well as novelties brought by legislative proposals stemming from this new reform.

Key words: *EU consumer law, consumer, unfair commercial practices, Consumers’ Rights Directive, protection of consumers’ collective interests.*